

ACC. N:R M. 12496:1-21.

Landskap: Skåne Upptecknare: Ebbe Ebbesson, Höv
Härad: Bjäre Berättare: " "
Socken: Höv Berättarens yrke: fröken
Uppteckningsår: 1953 Född år 1876 i Småland, V. Karups

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Möbelsläderi. s. 1-21.

LuF 89.

Det är ganska svårt att ge uppgift på vilka gårdar som hava gamla möbler eller kistor kvar. Det har funnits på de flesta gamla ställen men är nu nog på ett eller annat sätt realiserade, i hem som varit flera dygdon, ha ju hemmet behag delats bland dem. Andra ha inte värde - sått det gamla skräpet som de uttryckte sig. Men en del ha dock samlats av Hous Hembyggdsförening och fins förvarad i deras byggnadsbureau och tillhörande rum. Där fins liksom bädd större och mindre ting såsom fästmöckrin skäffel (skäffel) klapptrapp rullestol m.m. Fästmöckrin en är beehert målade med blommor och blad i flera färger ärtal och deviser men fröken är de kända på marknaden eller av någon fringebandaren de försäljare. Det var så att fästmannen förärade sin fästmö allmännyttiga husgeräds- saker

bitka han själf arbetat, och dessa boro då
 backert dekorerade, inte målade, utan broddade
 backert utskuret i fräet, hjärtan stjernor M.M.
 initialer på fästmonnerna, ibland och på
 givarna samt ertaket. I den tiden det inte fanns
 mangel eller strykjärn användes s.k. Eulle-
 don eller Eullefjöl som det kallades här.
 Det utgjordes ad en omkring 1 dm lång stoe k
 somtuges kallades ^{här} som på en mangel stoe k.
 Eullefjelen bar ett 1 dm långt 2 1/2 em brett
 och 2 em tjockt brädstycke, vilket i ena
 ändan var försedd med ett infällt handtag,
 kallad hästen, på grund av att handtaget var
 en rund kropp av bitall av ett huvud som skulle
 kallas likna ett hästhuvud. Eullefjelen bar ofta
 backert utskurna av broderiet i byrinerhet
 om de boro ämnade till fästmonn, det fanns ett par
 stycken dylika i Hembyggdstrigan.

2

91

Jag har spåre en dylik bullesjal som farfar
 förärat sin älskade, där är utskuret ett hjärta
 i ena halvan står initialerna till hennes namn,
 i andra halvan hans dömnunder årtal
 1844. Så är det ankar och kors, så det hela ska bakt
 uttydla "tro hopp och kärlek", så flera stjernor.
 Den hela bär ett målat mörkgrönt men är mest
 utslitna. Här finns också ett par gamla stolar som
 farfar skuret byggstucken ur träet från
 1844. För att de ursprungligen bär ett målat
 möckbrunt. Husgerådssaker från den tiden
 voro oftast dekorerade med utskärningar,
 ätmskåp med namn och årtal, såsom
 spis, hock, bänk, brödda, kardor m. fl. m. m.
 men sällan målade dekorationer annat
 än med en mörk färg brun grön eller blå.
 I hembyggdstugan står en bänk med ett årtal
 från 1800, den är så mycket renskuren omålad.
 För resten har jag aldrig sett någon målad bänk.

Kristor fanns, eller finns väl ännu i de flesta hem, de flesta riktigt gamla äro nog av ek, men den finns till formen liknade av furu. De anses inte så värdefulla, det är de ju inte heller. När ungdomarna skulle lämna hemmet skulle de ha en kista att ha sina kläder uti, antingen de gifte sig, eller tog sig någon fjendr. Varje sjöman hade ju sin sjömanskista, första ären bar nog inte kistan stor, det var inte stor plats i skapet för en pojkes saker. Sedan mera när följerna och bärigheten öfver skulle de ha en riktigt sjömanskista. Sjömän äro ju händiga så de flesta kunde nog bjälva sin kista. En ordinarie sjömanskista var 1 meter lång 1/2 meter bred och 45 cm hög, i nedersta kanten en 10 a 15 cm bred falsad kippa runt omkring kistan. Vanligen målad mörkgrön. På locket var spent

Segelduk den gick en 5 cm nedan locket
om det var som pynt eller för skydd att
vattnet inte skulle fränka in i kistan,
kanske bägge delar. Segelduken var målad
svart. På insidan var det locket var också
spänt spänt segelduk som var avdelad
i ett par fack, så det blev ett par väskor
för diverse småting såsom brev o. d. l.
På botten en s. k. laddiga (enlida) pe ki-
stans ena kort sida, och var kistan riktigt
välgjord. Var det för småläder under
laddiga vilka var förbedda med extra
lärenhållning. Kistan var ju förbedd med
hänglås eller annan lås. Drängar och pigor
hade bäl och så kister att ha sina tillhö-
righeter uti, men de var nog i allmänhet
inte större än de kunde skjuta under en säck.
De som hade hem i gårheter hade nog en del
av sina kläder i hemmet.

Vår dötters bleo buren skulle de ju
ha sina brudkista för att där i samla sin
hemgift efter ha såd som de finge den
färdig. Det fanns nog rätt många kistor at
minstone i de bästa hemmen, det kan man
förstå av alla de många kistor som ännu
finnas kvar i flera gamla hem. Fru Holberg
t. ex. har inte mindre än 5 stycken, detta från
olika århundraden äldst är 1747 den har aldrig
 varit ommålad barför den är ganska stor
att de alla teckningar. Den är beslagen med
järnbeslag, på baksida om nyckelhålet
är målade 9 blommor krans liknande ful-
pamer, så bokstäverna G. H. 1747 för öfrigt
är den mörkgrön, en annan kista är daterad
1847 bokstäver J. R. L. den är på hela fram-
sidan målade med röda blommor men ett par
andra färger är inblandade gult & svart

även hela locket är dekorerat med blomster-
mönster, men inte i locket men där har
nog varit kistobrev på kistlocket förr.
Denna sista kista kan inte fru Rollberg säga
varifrån den har kommit, men den från 1847
har nog varit i hennes hem tills hon erhöi den
och efter hennes beräkning skulle hon bära
den sjätte generationen direkt med stigan-
de släktled som äger den, fast inte sam-
ma namn, hon är född Holm & hon är tredje
generationen med det namnet, förrut har det
 varit flera olika namn. Egendommen heter
Trään och är nu för omkring 30 år sedan för-
sald till främmade. De övriga av kistor äro
från 1800-talet senare de äro inte dekore-
rade med blomstermotiv, målade i mörka
färger men vackert beslagna och vackra
nyckelskylt. Och berättar om kisterna från

Senare tid inte boro bårdekorerade med
blommor utan istället lagtt beslagen och
nyckelskytten, färgerna äro antingen grö-
na bruna eller blå. Jag har själv 3 ekeki-
stör en av varje färg. Jag tror inte någon av
dem varit blomstermålade men har backre
beslag de för äro nog från 1800 talets sen-
re hälft, men den enda skulle jag tro nog kun-
de vara från 1700 talet den har varit i min
farmors hem, är nu mörkgrön men är nog
övermålad, fast som jag minns har den all-
tid varit sådan som den är.

Fröken Rustan har också en mycket backer
kista, särskilt beslagen äro bårdeles backre
de äro 16 1/2 cm breda målade bårte med en bård
vid varje sida och någon mörkare färg beslagen
går över locket och fortsätter nedåt kistan
ett vid varje sida om nyckelskytten. Beslagen

på kistans ytterkanter äro smala.
Hellan kantbeslagen och de mittersta äro
malade blomsterkransar, blommor i gam-
la mal rosa och blader, I den ena kran-
sen står Årmo 1748, i den andra bar bok-
stäverna otjalliga men vi hedde den till J. J. J.
Bottenfärgen bar för övrigt mörk blågrön, hela
kistan bar mycket väl bibehållet trots åldern,
kanske färgerna något senare blöet och uppfuskade
skön denna kistan har nog varit i samma
släkt, denna rusten är nog också i sjätte led,
till fjärde led kunna vi räknat med så blir
endast början på 1800 talet, och längre tillbaka
har höll^{ett}eda på släkten. Tydliga släktklen-
der finns nog på många ställen i föisamlingen
men det är mig inte möjligt att söka upp dem.
De gamla äro nog i grunden ganska lika, lik-
som de från senare hälften, endast äro malade
ensfärgade utan blommor.

I kisterna förvarades huusdsakligen
ägarens personliga ägodelar såsom kläder
ochalar m.m.d.l. Döttrarna i Gålbergade hem
började som helt unga samla i sitt brydki-
sta, efter hand som de finge saker och ting.
Kisterna placerades nog i största rummet,
de boro nog en möbel så god som någon isyn-
nerhet de som boro så bäckert dekorerade.
För öfrigt boro ju kisterna bra förvaringsplats
för varje handa som inte användes til dagligt
bruk. I stora familjer som bakades stora bak-
kar en kista bra att förvara brödet uti.
Även kunde röka och torrade köttvaror så-
som korv skinka o.d. förvaras i kista,
med, då nedpackade i hachels av råghalm.
Även förvaras obegagnade sängkläder
såsom dynor och filtar gärna i en kista,
samt bäbräckerna, till de skola användas

10

10/

Lid samma tid som de gamla kistorna
var också de så kallade pulpeterna. Nu
ersatta av sekreter. De gamla pulpeterna
äro allmänt av ek, icke målade, men
dock olika till utformningen, med nyckel-
skylt och handtag. Det bar nog för i hem-
det speciella möbel, där han förvarade
sina papper, och personliga tillhörigheter.
Jag har en dylik pulpet, som jag skulle tro
är från mitten av 1700 den är från min farfars
morfars hem. Den är ganska enkel. Men dock
bälgjord, den är en meter hög och en m. lång samt
en halv m. bred. Nedan klaffen som är nästan
 $\frac{1}{2}$ m. är 3 djupa lådor, och en smal 5 cm bred,
till att dra ut som klaffen kan vila på när den
är nedfäld. Men där är också för smala bit-
ter att dra ut för det ändamålet. Sammanför
klaffen är 4 smala lådor vid varje sida och i

11

11/

Mitten ett fack med dörr att öppna, samt 9
små låder vid sidan om dörren det är kan-
ske böjnlåder ty det är inte markerat några 12
låder. Styckelåstarna äro enkla små mässing-
skylt och i utdragribbarna äro små mäs-
singringar, inga handtag på de stora låder-
na, men däremot är det ett handtag på varje
gavel, de äro rätt solida av järn, bad de
äro avsedda till, tröfgen att bära uti.
Kanske, geblen haft den med på sig, han var
nämligen biskopen. Dylka järnhandtag har
jag inte sett på andra pulpetar, så det var
Kanske inte vanligt eller möjligen borttagna
i senare tid. Dylka pulpetar kan få ses i
många gamla hem, mer eller mindre dekora-
tiva men stilen är ungefärligen densamma. 19/
De unga dotterna fingo också små bänkar,
den äldsta typen, vore ganska små, min

13

Mormors byrå från 1820-talet är inte hög
omkring 8 dm, med 3 läder men ingen klaff.
Den är inte målad, men mörk, med ljusare
inläggningar. Föligen betrad, den är ännu
väl bibehållen, är i en släktingens ägo.
Gamla pigor hade dylika små byråar av furu,
som de flyttade med sig i kisten, istället
för kistor, de kallade dem keltenkelt lädor.
Senare, omkring mitten av 1800 kom det en
annan typ av byråar, en imitation av pulpe-
ten men inte stor och klumpig. De är mycket
bakra och små nätt med en liten klaff
att fälla ner, och bacher inredning inman-
för klaffen, med 2 eller tre lädor nedan
för klaffen. Sådana kan man få på flera
ställen som arvegods, men dessa nya
sekreterare är ju ganska lika dessa
gamla.

13/

Från mitten av 1800 och senare även in
i detta sekel äro möblerna högre, hälst skul-
le de nå nästan upp till taket. Det gör-
des skap att sätta waspa på de gamla pulpe-
terna, skåpen blevo dels bokskap eller
skap för porcelän och glas.

Skap fanns i många olika former både
stora och små. Det mest unika och frä-
damma gånge antika, fanns i mitt morför-
äldrahem, nu genom arv i en kusins ägo.
Vid rekonstrering av Lärtra Karups kyrka på
1840-talet blev en hel del inventarier kasserade
och försålda på auktion. Där hade morför-
könen predikstolen och av den lätet göra ett
hörnskap. Det är märkt i de ursprungliga
färgerna, endast uppfärsade. Det är mor-
ga färger på den grundfärgen, almoge blå
en mörkare och den ljusare blir nästan blågrön.

14

14/

Skåpet är i två delar den mindre delen är
ganska stor trekantig med tre blåa fält
det mittre utgör dörren de är färgglada
Egentligen om de fälten är utskärningarna är
bilder o andra mobiliska motiv vilka är må-
lade med flera olika färger. Hon talade om
att hon minner att på de fälten varit apostla-
bilder, vilka försligen gått sönder eller bli-
vit skadade av mark. Det övre skåpet
är mycket mindre, även det 3 kantigt men
släktliga utskärningar på det, men målat
i 2 färger blått likt det undre.

Det annat ovanligt skåp äges av en granne till
mig, det är stort så det upptar en hel bänk till
färgen blunmålat, det halva skåpet är klädska-
p, andra hälften hälften delad med en herfäll-
bar klaff, nedan klaffen är två lådor, ovan
klaffen är skåpet avsett för porcelin och glas

15

157

Larifrån det är eller dess ålder beta de inte,
det är inköpt från aktion, men det är gammalt.
Ett mycket vackert skåp står i Hous hembyggs-
stuga, det är målat i två färger blågrönt,
mycket bäl bibehållet i de gamla färgerna.
På de släta fälten på dörrarna är blom-
målad i rött och grönt. Skåpet är ett kläd-
skåp omkring 1,40 m, det har tillhört familjen
Erlandsson i Kärragårda och är ett släktarb.
På fins det enklare skåp, bad hörnskåp och
andra så kallad skänk, dessa är med dö-
rar och bårdelar rippade i träet, målade
i någon träimitation även dessa är nog
från början av 1800-talet.
På flera ställen kan man få se små skåp
unifär 1/2 meter höga, har bäl, varit s. k.
hängskåp, de är ommålade men imiterande
de ursprungliga färgerna, med initialer och

ärtel, några ha låtit bätta ben inunder så
att skåpet kan vara fristående, de användes
dock nu som medicinskåp eller silverskåp.
I de gamla byggnadstygerna fanns en del små
skåp som inte förekommer numera. Sängskå-
pet inbyggt vid fotändan av sparlakens-
sängen med dörr åt sönder (söder) bänk.
Sönder bänk sängen under takfönstret användes
bara den förnärmsta sängen i huset far och
mors sängplat. Sängskåpet var fars speci-
la skåp där förvarades pengar och bärdepä-
rer, på sängskåpet fanns andaktsböcker
og såsom bibel psalmbok psaltiller placerade.
Sängskåpet var vanligtvis alltid låsat och far
hade nyckeln och var ju väl förvarat även om hettan
när han hade det vid fotändan av sin säng.
I muren över ugnbänken var ett litet skåp
där förvarades fjärdonet på senare tid
Fändstickerne

Hönskapen mellan stora bänk och lilla
bänken vid bordbänkan, där också fanns skåp.
Där förvarades flaskor och glas, en socherstol
och skulle vara till med i fall det kom någon
som i hast skulle bjudas på en best. (Hast-
öfknoppar på vilket blagets brännvin)
eller en klar snaps. Mitt morförälder hem,
(vart käraste tillhåll som barn) var ryggåst-
ga, så jag är väl förtrogen med dagligt liv i
en förmögen stor bondgård med 3 a 4 tjennare
på 1880-talet.

Gulour finns i många hem, men de flesta äro
ommalade, men i många fall har målaren
haft förbyn för de verkprunliga färgerna
och så mycket som möjligt smiterat dem.
Ett särdeles vackert dylikt äges af fru Jönsson
i Hoo, det har varit i Hennas mors släkt i
flera generationer. Det är ganska högt och

Rakt och blåt. På dörran som är rätt låg
står skrivet med en gammal skriftstil och
gammalt stav-sätt i översättning så lydande.
Och klockan slår och tiden går
och stunden är förfluten, bärning då bäl
o kära själ den sista dödsminuten.
Betänk då nu att du till Graven nu
ett steg har närmre skridet.

Tänk Herrans dom en timme kunn
nu Bättre fram har lidet 1848.

Urtavlan är mycket bräcker, den är av bly
men runt tal-siffrerna äro ornamenten av
messaging. Oan urtavlan bar en liten grund
blytavla man kunde se att det bar streck på
den men kunde ej urskilja bar det bar jag
trodde, att det möjligen kunde bara, om det
bar för jag steg upp på en stol för att be bättre
efter, men strecken bar så släta så det gick

19

19/

Står, Wärtensson Bästad 1878. Från
den termakaren Ståfrmar en hel del av
de gamla golvruren och äro märkta med ett år
från 1870 talet. I Hovs hembyggstuga står en
därifrån, men där är också en kruk med bluta. 21
Det fanns en almoge målare Bomberg bodde
i närheten av Loholm, han har målat en hel
del småtavlor, gratulations tavlor till födelse-
dagar och bröllop och. Möjligen har han och
så målat dekorationerna på de gamla möblerna.
Det var i slutet av 1700 och på 1800 talet.
I Bästad bodde i mitten 1800 talet målare
Lagerstedt som skulle varit särdeles skick-
lig, men om han varit dekormålare
har jag inte hört, hans son blev visst också
målare men nu finns inga av släkten i Bästad. 21